

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-079
назди Институди фалсафа, сиёсатшиносӣ ва
хукуки ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ
(734025, Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 33)

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи номзодии Хуррамзода Муминшо Хуррам
«Мақоми сиёсати энергетикӣ дар раванди ҷимояи манфиатҳои миллии
Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои сиёсӣ
аз рӯйи ихтисоси 5.6.2 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ

**Мутобиқати мавзӯ ва диссертатсия ба муҳтавои шиносномаи
ихтисоси илмӣ.** Диссертатсияи Хуррамзода Муминшо Хуррам дар мавзӯи
«Мақоми сиёсати энергетикӣ дар раванди ҷимояи манфиатҳои миллии
Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои сиёсӣ
пешниҳод шудааст, бо шиносномаи ихтисоси 5.6.2 – Ниҳодҳо, равандҳо ва
технологияи сиёсӣ, ки аз рӯйи он ба Шурои диссертатсионӣ мувофиқи
фармоиши Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон аз 1 ноябри соли 2021, таҳти № 311/01 ҳукуки қабули
диссертатсияҳо барои ҷимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад.

Муаллифи диссертатсия ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии сиёсати
энергетикиро дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлилу баррасӣ намуда, бо
истифода аз усулҳои мувофиқи таҳқиқотӣ масъалаҳои асосии сиёсати
соҳавиро дар иртибот бо амнияти миллии ва манфиатҳои давлатӣ нишон
додааст. Хулосаҳо ва тавсияҳои пешниҳодшуда аз он шаҳодат медиҳанд, ки
довталаб дар интиҳоби методология ва тарзи таҳлили мавод маҳорати зарурии
илмиро дорост.

Мубрам будани мавзӯи диссертатсия. Мавзӯи таҳқиқот дорои
аҳаммияти баланд ва мубрам аст. Тавре дар диссертатсия таъкид мешавад,

сиёсати энергетикӣ равандест, ки ба баланд бардоштани қобилияти давлат барои қонун намудани ниёзҳои энергетикӣ ва қоиш додани вобастагӣ аз манбаъҳои беруна равона мегардад.

Мубрами мавзӯ бо як қатор омилҳо асоснок мешавад (1)таҳкими истиклоли энергетикӣ, саноатикунони босуръат ва рушди устувори давлат ба татбиқи лоиҳаҳои бузурги гидроэнергетикӣ вобастагии мушаким дорад; (2)Тоҷикистон дорои захираҳои бузурги гидроэнергетикӣ буда, омӯзиши сиёсати энергетикӣ барои таъмини амнияти энергетикӣ ва рушди иқтисодӣ аҳамияти хос дорад; (3)вазъи геополитикӣ дар Осиёи Марказӣ ва қилишҳои афзояндаи байналмилалӣ (тағйирёбии иқлим, афзоиши талабот ба энергияи барқароршаванда, лоиҳаҳои минтақавии энергетикӣ) зарурати сиёсати фаъл ва самараноки энергетикӣ тақвият медиҳанд; (4)таҳқиқи сиёсати энергетикӣ дар заминаи ҳимояи манфиатҳои миллӣ барои таҳияи тавсияҳо қиҳати беҳтар намудани идоракунии соҳа, таҳкими амнияти иқтисодӣ ва фароҳам овардани шароити рушди устувор муҳим аст; (5)вусъати соҳтмон ва рушди қилсилаи неруғохҳои барқи обӣ дар солҳои охир аҳамияти таҳқиқи механизмҳои идоракунии ва татбиқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи энергетикаро беҳтар қардааст.

Ҳамин тариқ, омӯзиши сиёсати энергетикӣ дар робита бо манфиатҳои миллӣ аз масъалаҳои марказии сиёсати давлатӣ ба ҳисоб меравад.

Дарачаи навғониҳои илмӣ ва нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда.

Муаллифи диссертатсия қониши зарурии назариявӣ ва методологии омӯзиши сиёсати энергетикӣ нишон дода, ба таҳлили афкори олимони ватанию қориқӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва дигар сарчашмаҳои эътимоднок тақя намудааст. Дар диссертатсия масъалаи рушди энергетика ҳамчун қонсепсияи сиёсати давлатӣ баррасӣ қардида, ҳусусиятҳои ташаққул ва татбиқи он дар шароити Тоҷикистон бо назари таҳлилӣ пешниҳод мешавад.

Таҳлили заминаҳои таърихӣ, ҳуқуқӣ ва институтсионалии сиёсати энергетикӣ, ҳамчунин муайян намудани мушқилот ва дурнамои рушди соҳа ба қифати қузьҳои муҳими навғонии илмӣ арзёбӣ мегарданд.

Дар нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аз ҷумла, таъкид мешавад, ки истиқлоли энергетикӣ раванди тарҳрезӣшудаи сиёсати давлатӣ буда, ба истифодаи самараноки иқтидорҳои энергетикӣ ва муайян намудани самтҳои рушди соҳа таъя мекунад. Инчунин, нишон дода мешавад, ки сиёсати энергетикӣ бо таҳкими манфиатҳои миллӣ, коҳиши вобастагӣ, талаботи экологӣ ва таҳдидҳои ҷаҳонӣ робитаи мустақим дорад.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия аз муқаддима, се боб (дар маҷмӯъ 6 зербоб), хулоса, тавсияҳо, рӯйхати адабиёти истифодашуда ва замимаҳо иборат мебошад. Дар муқаддимаи диссертатсия аҳамияти мавзӯи таҳқиқшаванда асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши он арзёбӣ мегардад ва объект ва мавзӯи таҳқиқот, ҳадафу вазифаҳои он, асосҳои назариявӣ методологӣ, нағзониҳои илмӣ ва аҳамияти назариявӣ амалӣ муайян карда шуданд. Диссертант асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқотро дар таъя ба истифодаи таҳқиқоти олимони зиёд ва методҳои гуногуни таҳқиқотӣ ба роҳ монда, дар раванди таҳқиқи мавзӯи консепсияи илмҳои муосири ҷомеашиносӣ марбут ба мавзӯро баррасӣ менамояд.

Боби якум масъалаҳои назариявӣ методологии таҳқиқи сиёсати энергетикӣ ва низоми ташаккули онро дар бар гирифта, мафҳумҳо ва самтҳои асосии сиёсати соҳавиро тавзеҳ медиҳад. Дар зербоби якум мафҳуми сиёсати энергетикӣ ва нақши амнияти энергетикӣ ҳамчун унсури калидӣ асоснок мешавад. Зербоби дуум ба рушди энергетика ҳамчун консепсияи инкишоф ва хусусиятҳои он бахшида шудааст.

Боби дуум хусусиятҳои сиёсати энергетикӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва роҳу воситаҳои амалигардонии онро таҳқиқ мекунад. Дар зербоби якум заминаҳои таърихӣ, ҳуқуқӣ ва институтсионалии соҳа таҳлил шудаанд. Дар зербоби дуум масъалаҳои татбиқи сиёсати энергетикӣ, аз ҷумла диверсификасияи манбаъҳои энергия, рушди манбаъҳои барқароршаванда ва коҳиш додани вобастагӣ баррасӣ мегарданд.

Боби сеюм «Сиёсати энергетикӣ ва дурнамои рушди он ҳамчун воситаи амалигардонии манфиатҳои миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз ду зербоб

иборат буда, дар зербоби якум нақш ва мавқеи сиёсати энергетикӣ дар низоми манфиатҳои миллӣ нишон дода мешавад. Зербоби дуюм ба мушкилот ва дурнамои рушди сиёсати энергетикӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст. Муаллиф дурнамои сиёсати энергетикиро, аз ҷумла, бо табдил ёфтани Тоҷикистон ба содиркунандаи неруи барқ, густариши «энергияи сабз», таъмини рушди соҳаҳои иқтисод ва истифодаи оқилонаи захираҳои обӣ алоқаманд месозад.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳо. Хулосаҳои таҳлилӣ ва тавсияҳои диссертатсия бо мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот мувофиқ буда, аз таҳлили маводи назариявӣ, ҳуқуқӣ ва амалии соҳа бармеоянд. Истифодаи усулҳои мухталифи илмию таҳқиқотӣ, таҳлили институтсионалӣ, муқоисавӣ ва мантиқӣ ба муаллиф имкон додааст, ки натиҷаҳои илмиро асоснок пешниҳод намояд.

Тавсияҳои диссертатсия метавонанд дар фаъолияти амалию идоракунии давлатӣ, таҳияи стратегияҳои рушди соҳаи энергетика ва инчунин дар раванди таълими фанҳои сиёсати давлатӣ, амнияти миллӣ ва сиёсати соҳавӣ истифода шаванд.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқот. Натиҷаҳои таҳқиқот дар 11 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд. Инчунин, 1 монография ва 2 мақола дар маводи конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ба нашр расидаанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Муаллифи рисола талаботи навишти диссертатсияро бо дарназардошти талаботи Комиссияи олии аттестатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон мураттаб сохта, пешбиниҳои илмӣ ва дастурҳои амалиро дар мавриди масъалаҳои таҳқиқшаванда мушаххасан истифода намудааст. Аз ин рӯ маълум мешавад, ки муаллиф мавзӯи таҳқиқотиро дар сатҳи зарурии илмиву назариявӣ таҳлил намуда, дараҷаи азҳудкунии маводи илмиро вобаста ба таҷрибаи амалии Тоҷикистони муосир ошкор сохтааст, ки қобилияти

касбии онро нишон медиҳад. Ҳамзамон диссертатсия ба талаботи «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия», ки бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, № 493 тасдиқ шудааст, мутобиқат мекунад.

Эродҳо нисбат ба мазмуну муҳтавои диссертатсия. Дар баробари дастовардҳо, дар диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳснок низ ба назар мерасанд:

1. Яке аз камбудии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки масоили марбут ба сиёсати энергетикӣ дар раванди ҷимояи манфиатҳои миллӣ дар баъзе ҷанбаҳо ба таври нисбатан умумӣ баррасӣ гардида, таҳлили муқоисавӣ ва муфассали баъзе самтҳои алоҳидаи онҳо метавонист аз ҷониби диссертант боз ҳам густардатар анҷом дода шавад, ки ин арзиши қори илмиро дучанд месохт.

2. Муаллиф соҳаи энергетикаро ҳамчун пояи рушди сиёсати давлатӣ асоснок нишон медиҳад, аммо таҳлили ҳадафҳои иҷтимоии сиёсати энергетикӣ (аз ҷумла беҳтар намудани қонеъсозии ниёзҳои аҳоли) метавонад муфассалтар ва тавсияҳо мушаххастар гарданд.

3. Масъалаи эътимод ва қаноатмандии иҷтимоии аҳоли нисбат ба ислоҳот ва ташаббусҳои сиёсати энергетикӣ дар таҳқиқот нисбатан камтар инъикос ёфтааст.

4. Гарчанде муаллиф ба баҳсҳои марбут ба НБО «Роғун» таваҷҷуҳи хоса зоҳир кардааст, ҷанбаҳои иҷтимоию иқтисодӣ, аз ҷумла таъсири сиёсати энергетикӣ ба сатҳи зиндагӣ ва таъсиси ҷойҳои қорӣ, метавонанд пурратар таҳлил шаванд.

Дар маҷмӯъ, эродҳо ва мулоҳизаҳои зикршуда хосияти ҷузъӣ дошта, наметавонанд ба мазмуну мундариҷаи диссертатсия таъсири манфӣ расонанд ё арзиши илмӣ онро коста гардонанд. Рисола дар асоси маводҳои васеи таҳқиқоти илмӣ таҳия гардида, масъалаҳои мавриди омӯзиш ба таври муфассал, ҳамаҷониба ва бо таъба таҳлили амиқи назариявӣ ва амалӣ баррасӣ шудаанд. Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Ҳуррамзода Муминшо Ҳуррам

таҳқиқоти илман асоснок, мантиқан анҷомёфта буда, дорои нафғониҳои илмӣ, хулосаҳо ва тавсияҳои дорои аҳаммияти назариявӣ амалӣ мебошад.

Автореферати диссертатсия, инчунин гузоришҳои илмӣ ва мақолаҳои ба ҷоп расонидаи диссертант мазмун ва натиҷаҳои асосии диссертатсияро пурра инъикос намуда, мувофиқати онҳоро бо муҳтавои қори таҳқиқӣ тасдиқ менамоянд. Автореферати диссертатсия тибқи тартиб ва талаботи муқарраргардидаи мақомоти салоҳиятдор барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ таҳия шуда, мазмуни асосии қори илмиро инъикос менамояд. Дар он натиҷаҳои муҳими илмӣ бо далелҳои қофӣ асоснок гардида, шарҳи муфассал ва мантиқии худро ёфтаанд.

Хулосаи умумӣ оид ба диссертатсия. Қори диссертатсионии Хуррамзода Муминшо Хуррам «Мақоми сиёсати энергетикӣ дар раванди ҳимояи манфиатҳои миллии Тоҷикистон» аз рӯйи ихтисоси 5.6.2 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ ба талаботи банди 31 ва 33-и Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 5.6.2 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои таърих, дотсент,
ректори ДДОТ ба номи С. Айни

Ибодуллозода А.

Имзои А. Ибодуллозодоро тасдиқ
менамоям:

Сардори раёсати кадрҳо ва қорҳои
махсуси ДДОТ ба номи С. Айни

Қодирзода С.

09.03.2026